

Пікірлер
IQAA тақырыптық талдауы бойынша
«Педагогика және психология» кәсіби саласы бойынша аккредитация нәтижелерінің
аналитикалық шолуы

Педагогика және психология салаларында мамандар даярлау әлеуметтік тұрғыдан аса маңызды, себебі мұндай білім беру бағдарламаларының сапасы мектептердің, колледждердің және басқа да оқу орындарының жұмыс істеуін ғана емес, оқушыларға психологиялық-педагогикалық қолдау көрсету жүйесінің дамуын да анықтайды. Осы тұрғыдан алғанда, IQAA-ның «Педагогика және психология» кәсіби саласына арналған аналитикалық шолуы жоғары оқу орындарының білім беру, тәрбиелеу, психологиялық қолдау және әлеуметтік бейімделу қиылысында жұмыс істейтін мамандарды даярлауға қаншалықты дайын екендігін көрсететін құнды ресурс болып табылады.

Бұл шолудың негізгі мәні тек білім беру бағдарламаларының аккредитациялық стандарттарға сәйкес келуінде ғана емес, сонымен бірге болашақ білім беру психологтарын даярлаудың кәсіби жетілгендігі мәселесінде де жатыр. Осы салада оқу бағдарламасының мектептердің нақты мәселелерімен, инклюзивті білім берумен, даму психологиясымен, құқық бұзушылықты болдырмаумен, кеңес берумен, ата-аналармен жұмыс істеумен және қиын оқу жағдайларындағы балаларды қолдаумен байланысты болуы аса маңызды. Сондықтан талдау бағдарламаларды бірнеше өзара байланысты параметрлер бойынша қарастыруы оң: білім беру бағдарламасының мақсаттары, пәндер мазмұны, жұмыс берушілердің қатысуы, кадрлардың әлеуеті, практикалық дайындық, студенттерге бағытталған оқу және түлектердің жұмыспен қамтылуы.

Материал көрсеткендей, көптеген жоғары оқу орындарында білім беру бағдарламаларының мақсаттары заңнамалық талаптарға, «Мұғалім» кәсіби стандартына және Ұлттық біліктілік жақтауына сәйкес қалыптастырылған. Бұл кадрларды даярлау үшін қажетті нормативтік негізді қамтамасыз етеді. Сонымен бірге «Педагогика және психология» мамандығы үшін бағдарлама мақсаттары тым кең де, тым тар да болмауы маңызды. Олар мұғалім-психологтың болашақ кәсіби қызметінің барлық спектрін қамтуы тиіс: бағалау, кеңес беру, алдын алу, түзету және дамыту жұмыстары, оқу үдерісін қолдау, мұғалімдер мен ата-аналармен өзара әрекеттесу, сондай-ақ қауіпсіз әрі қолдаушы оқу ортасын қалыптастыруға қатысу.

Білім беру бағдарламаларын әзірлеу және жаңартуға арналған талдау бөлімі ерекше қызығушылық тудырады. Бірқатар жоғары оқу орындарында білім беру бағдарламасының мазмұны туралы талқылауларға жұмыс берушілер, студенттер, мектеп өкілдері және тәжірибелік психологтар тартылады; мысалға «Мектептегі психологиялық қызмет» сияқты пәндерді енгізу жатады, «Білім беру менеджменті», «Тұлға психологиясы», «Психологиядағы арт-терапия» және «Бизнес-коммуникация психологиясы» сияқты пәндерді қосу. Мұндай мысалдар формальды оқу бағдарламасынан білім беру ұйымдарының нақты қажеттіліктерін көрсететін әлдеқайда динамикалық мазмұнға көшуді көрсетеді.

Осы саладағы бағдарламалар үшін практикалық дайындық қосалқы емес, негізгі маңызға ие. Болашақ білім беру психологы балалармен, жасөспірімдермен, оқытушылармен және ата-аналармен тек теориялық тұрғыда ғана емес, нақты оқу жағдайларында да жұмыс істей білуі тиіс. Сондықтан талдаудың оң жағы – университеттер мен мектептер, колледждер және басқа да тәжірибе базалары арасындағы ынтымақтастықты қамтуы. Мұндай серіктестік студенттерге кәсіби дағдыларын табиғи ортада дамытуға және болашақ жұмыстарының ерекшеліктерін жақсырақ түсінуге мүмкіндік береді.

Шолу кадрлық әлеуетті егжей-тегжейлі қарастырады. Толық жүктемелі оқытушылар құрамы, академиялық дәрежелері, негізгі білімі және оқытушылар құрамының жас құрамы туралы берілген деректер бағдарламаның ресми кадрлық талаптарын ғана емес, сонымен қатар академиялық топтың тұрақтылығын бағалауға мүмкіндік береді. Бұл «Педагогика және психология» бағыты үшін аса маңызды, себебі оқыту сапасы тікелей оқытушылардың кәсіби тәжірибесіне, ғылыми-зерттеу қызметіне, практикалық құзыреттілігіне және теориялық курстарды нақты өмірдегі психологиялық және педагогикалық жағдайлармен байланыстыра білу қабілетіне тәуелді.

Талдаудың маңызды қорытындысы – ресми түрде мақұлданған бағдарламаның өзі жеткіліксіз. Анықталған әлсіз тұстарға жеке оқу бағдарламаларының мақсаттарының тар тұжырымдамасы, таңдаулы модульдердің аз үлесі, студенттер мен жұмыс берушілердің бағдарламаны дамытуға жеткіліксіз қатысуы, академиялық мобильділіктің төмендігі, студенттер мен оқытушылардың жобалық және баспа қызметінің шектеулі болуы, сондай-ақ жеке мамандандырулар туралы қоғамдық ақпараттың жоқтығы жатады. Бұл байқауларды техникалық кемшіліктер ретінде емес, бағдарламаның қаншалықты шынымен икемді, ашық, заманауи және студенттердің кәсіби қажеттіліктеріне бағытталғанын көрсететін көрсеткіштер ретінде қарастыру керек.

Таңдаулы модульдерді таңдау мәселесі ерекше назар аударуды қажет етеді. Болашақ білім беру психологтары үшін пәндерді таңдау мүмкіндігі шынайы болуы тиіс, тек формальды емес, себебі студенттер әртүрлі мансап жолын таңдауы мүмкін: мектеп психологиясы, инклюзивті білім беру, отбасылық кеңес беру, білім беруді бағалау, психологиялық алдын алу, дарынды балаларды қолдау немесе арнайы білім беру қажеттіліктері бар балалармен жұмыс істеу. Сондықтан таңдау пәндерінің санын арттыру жөніндегі ұсыныс оқуды даралауды жетілдіру тұрғысынан аса маңызды.

Зерттеу және жобаға негізделген іс-шаралар да мұндай бағдарламалардың сапасын бағалауда маңызды рөл атқарады. Білім беру психологтары білім беру ортасын талдауға, бағалау жүргізуге, деректермен жұмыс істеуге және түзетуші және алдын алу шараларының тиімділігін бағалауға қабілетті болуы тиіс. Осы тұрғыдан алғанда студенттер мен оқытушылар құрамы арасында жобаларға негізделген, зерттеу және баспа қызметін ынталандыру жөніндегі ұсыныстар толықтай орынды. Олар оқу, тәжірибе және қазіргі мектептердің алдында тұрған мәселелерді ғылыми түсіну арасындағы байланысты нығайтуға көмектеседі.

Қоғамдық ақпараттық-насихаттық жұмыстар мен түлектермен байланыс бағдарламаны дамытудың бөлек ресурсы ретінде шолуда көрсетілген. Platonus, MirasApp және UNIVER 2.0 жүйелерін пайдалану, сондай-ақ

«Alumni», мансаптық қызметтер мен түлектер клубтары жоғары оқу орындарының түлектердің мансаптық дамуын бақылайтын механизмдерді біртіндеп енгізіп жатқанын көрсетеді. Мұндай деректердің тек веб-сайттарда жарияланбауы, сонымен қатар оқу бағдарламаларын жаңартуға, практикалық тағылымдамалардың мазмұнын түзетуге және түлектердің құзыреттеріне деген сұранысты бағалауға пайдаланылуы аса маңызды.

SWOT талдауында көрсетілген әрі қарай даму перспективалары өте өзекті болып көрінеді: студенттердің зерттеу және жобалық жұмыстарға қатысуын кеңейту, академиялық мобильділікті дамыту, мектептер мен колледждермен серіктестікті қолдау, түлектерді магистратура мен докторантурада оқуды жалғастыруға ынталандыру және Қазақстандағы және шетелдегі университеттер мен ғылыми-зерттеу ұйымдарымен ынтымақтастық орнату. Сонымен бірге талдау қаржылық ресурстардың жеткіліксіздігі мен жоғары деңгейде оқытуды жалғастыруға деген қызығушылықтың төмендеуіне байланысты тәуекелдерді дұрыс көрсетеді.

Бұл шолудың практикалық құндылығы – университеттерге педагогика және психология бағытындағы бағдарламаларды пәндік тұрғыдан өзін-өзі бағалаудың эталоны ретінде пайдалануға мүмкіндік беруінде. Оқу бағдарламалары мен кафедралардың басшылары өз мақсаттарын, оқу жоспарларын, таңдау курстарының каталогтарын, кадрлық құрамын, тағылымдама базасын, кері байланыс механизмдерін, жұмыс берушілердің қатысуын және жұмыспен қамтылу деректерін сыртқы бағалаудың жалпылама қорытындыларымен салыстыра алады. Бұл тәсіл аккредитацияға бір реттік рәсім ретінде дайындалудан оқу бағдарламасының мазмұнын және оны жүзеге асыруды үздіксіз жетілдіруге көшуге мүмкіндік береді.

Мұндай аналитикалық шолуларды одан әрі нығайту үшін білім беру деңгейлері, жұмыспен қамту тенденциялары, практикалық дайындық сапасы, түлектердің бағдарламаны дамытуға қатысуы және жұмыс берушілердің оқу бағдарламасының мазмұнына нақты ықпалы туралы салыстырмалы деректерді көбірек қосу пайдалы болар еді. Модульдерді жаңартуға, таңдаулы компонентті кеңейтуге, жаңа тәжірибе базаларын құруға немесе студенттердің ғылыми-зерттеу қызметін жетілдіруге әкелген сыртқы бағалау ұсыныстары бар жоғары білім беру ұйымдарының қысқаша кейс-стадилері қосымша құндылық әкелуі мүмкін.

Жалпы алғанда, кәсіби бағыттағы аккредитация нәтижелерінің аналитикалық шолуы «Педагогика және психология» жоғары білім беру жүйесі үшін мазмұнды әрі практикалық маңызы бар материал ретінде қарастырылуы мүмкін. Оның маңызы мынада: ол білім беру психологтарын даярлау сапасын тек стандарттарға сәйкестік арқылы ғана емес, сонымен қатар кәсіби құзыреттердің дамуына әсер ететін нақты жағдайлар – бағдарлама мазмұны, кадрлардың әлеуеті, практикалық оқыту, мүдделі тараптардың қатысуы, академиялық мобильділік, ғылыми-зерттеу қызметі және түлектерге қолдау көрсету – арқылы көрсетеді. Мұндай талдау білім беру бағдарламаларын ақпаратты әрі сараптамалық тұрғыдан дамытуға ықпал етеді, ал білім беру мекемелеріндегі психологиялық және педагогикалық қолдау сапасы негізінен осы бағдарламаларға тәуелді.

Экономика және қаржы кафедрасының меңгерушісі,
Есеннов университеті
Экономика ғылымдарының кандидаты

Ағымбай А.О.

